

Aanwezig

Soms word je onverwacht geraakt door een gebaar van warmte, van compassie. Toen enkele weken geleden rabbijn Awraham Soetendorp en jongerenimam Matsier Mahdar in het programma Buitenhof op de tv, geschokt door de verschrikkingen in Israël en Palestina, elkaar een hand gaven en elkaar omhelsden raakte dat velen diep. Die omarming straalde door het tv scherm heen. Die warmte voelde ik ook toen ik gisteren op het Inspiratieplatform PGU las over de prijs die Kerk op Zuilen voor haar gastvrije en laagdrempelige project: Warme Woensdag. Iets langer geleden, afgelopen zomer ervoeren André Koffeman, Iris Verkerk in ik dat ook bij de kampeerviering waarin we in de buitenlucht kwetsbaar en open ervaringen deelden over een klimaat in de gemeente van bewogenheid met wat er in de wereld gebeurt en wat dat van ons vraagt...een sfeer die ons verbindt en optilt tot het oplichten van Gods aanwezigheid onverwacht te midden van ons doen en laten.

Daarmee zitten we meteen in het hart van deze viering, en van de ontmoeting en het gesprek daarna. Want daar mikken we op deze morgen. Met de woorden van een lied van Huub Oosterhuis en Antoine Oomen: *Wij zullen één van ziel zijn lichaam worden/ zijn uitstralende kracht in deze wereld/ als wij de woorden doen van de Tora/ die Jezus heeft gedaan en doorgegeven./ Zijn geest is het die ons tesamen voegt/ en liefde die ons maakt tot zijn gemeente.*

Als we straks de teksten proeven uit boek Leviticus, wat we bijna nooit lezen en uit het Lucasevangelie die beide gaan over het liefhebben van God en medemens met hart en ziel, en van de aarde die ons draagt en voedt, dan komt de vraag op ons af.....hoe wij als mensen Gods liefde mogen weerspiegelen in ons persoonlijk leven, in ons samenleven als gemeenschap, in onze betrokkenheid bij het leven in deze stad, en wijder in onze zorg voor het behoud van de schepping...Sommigen uit ons midden zijn vandaag aanwezig bij de grote klimaatmars, anderen waren afgelopen donderdagavond aanwezig bij de herdenking van de Kristallnacht, met extra lading door de aanslag op 7 oktober en weer anderen waren op onzichtbaar getuigen van Gods liefde in de wereld

Aan ons allen vanmorgen de vraag: hoe kunnen wij ons leven vanuit de ervaring van Gods compassie met mensen, wereld en aarde krachtig zichtbaar maken in ons persoonlijk leven, in ons leven als gemeente in ons wonen en werken in deze wijk, in deze stad. Laten we straks met elkaar ervaringen delen hoe wij anderen nabij kunnen zijn als zij pijn en verdriet lijden, armoede hebben en geen onderdak, maar ook ervaringen delen waarop we Gods ontferming onverwacht even zagen of zien oplichten. We zingen: *Licht in onze ogen, redder uit de nacht*

Uitleg en Overweging

Rabbijn Awraham Soetendorp kreeg in 2019 een prijs van de Universiteit van Jeruzalem voor zijn tomeloze inzet voor vrede en verzoening tussen religies en tussen groepen uit verschillende culturen. Er werd een dag georganiseerd in de liberale synagoge in Den Haag en daar sprak op zijn uitnodiging Karen Armstrong, de schrijfster van het *Handvest voor Compassie*. Die spirituele kracht van mededogen heeft Soetendorp zijn leven lang geïnspireerd tot moedige daden die het doorbreken van blokkades en isolement van mensen en groepen ten doel hadden. Onvermoeibaar reisde hij bijvoorbeeld elf jaar lang met groepen van de christelijke onderwijsorganisatie Verus naar Israël / Palestina om daar ontmoetingen te hebben met Joden, Palestijnen, Joodse, islamitische en christelijke groeperingen om samen over grenzen heen contacten te maken, elkaars pijn en woede te delen en elkaar vast te houden.

Hij is ook zestien jaar lang de grote inspirator geweest van De dag van respect op basisscholen, middelbare scholen en lerarenopleidingen. Ieder jaar vanaf 2007 tot nu, nu hij 80 is geworden, vertelt hij op Pabo's zijn heel persoonlijke en indringende verhaal over wat leraren kunnen doen om bij leerlingen een besef van respect voor kinderen die anders zijn wakker te roepen. Zijn verhaal heeft de jaren door een enorme impact gehad. De week van respect was er deze week weer en op meer dan 600 scholen kwamen gastdocenten met leraren en leerlingen bij elkaar om spelenderwijs gevoel van respect en mededogen voor de ander te versterken ook als die ander er anders uitziet dan jij. Jan verkerk hield

twee weken geleden een vergelijkbaar verhaal over zijn bijzondere werk op De Dreef dat hij al jaren lang doet.

Waar komt gedrevenheid van Soetendorp en van vele anderen in de Joodse gemeenschap voor het werken aan compassie en verzoening vandaan? Uit de levende Joodse traditie waarin hij is opgegroeid. In een bijzonder boekje, levenslessen van een rabbijn (het beste theologisch boek van 2023) vertelt hij hoe hij een overdenking vond eind jaren vijftig van zijn vader Jacob Soetendorp bij het aansteken van de kaarsen op vrijdagavond, als de sjabbat aanbreekt:

Steek het licht aan want in de wereld is het duister
Wij hebben het licht megedragen van stad naar stad
Heeft de Levende toen Hij de hele schepping zag niet gezegd
Dit is goed, heel goed!
Maar in mijn ogen is het niet goed
De wereld niet en die erin wonen niet
De wereld is verward en verdraaid
Het licht tot diep duister verdoft
Wat is zijn zegen dan en waar is hij dan?

Misschien verhoort de Levende mijn gebed
Omdat ik Hem wil helpen
Met het licht dat ik net heb aangestoken
En met de zegen die ik uitspreek.
Misschien laat Hij in het sjabbatlicht
Zichzelf zien, helpt hij ons Hem te vinden
En om zijn werk te doen
Misschien heiligen wij samen de sjabbat
De sjabbat van de nooit stervende hoop samen met Hem

Deze woorden hebben zoon Awraham diep geraakt tot in zijn ziel en alle dagen richting gegeven aan zijn leven vanuit compassie en het werken aan verzoening.

De woorden die iedere week in onze vieringen klinken, en vaak een routine zijn, vertolken het levende hart van de Bijbel, van het Eerste en Tweede Testament beide: *Heb de Altijd Nabije lief met hart en ziel en met*

al je vermogens, en je medemens, die is gelijkwaardig aan jou. En Martin Buber heeft er in zijn werk een derde aan toegevoegd toen hij in 1938 naar Palestina trok: *en de aarde want die draagt en voedt ons allen.* Deze kern van de Tora is van generatie op generatie met de Joodse gemeenschap meegetrokken van stad naar stad en van dorp naar dorp en dit levend getuigenis heeft het Joodse volk de eeuwen door in leven te houden. Deze samenvatting van het bevrijdingsverhaal van de bijbel ontstaan in de synagoge in de tweede eeuw voor de gebruikelijke jaartelling werd onderwezen en overgedragen door gezaghebbende Farizeese leraren, zoals Hillel, één generatie voor Jezus en Rabbi Akiva, aan het begin van de tweede eeuw, drie generaties na Jezus. En net als Hillel voor hem en rabbi Akiva, de voorvader van het rabbijnse jodendom heeft Jezus deze kern geleerd en geleefd. En net als Rabbi Akiva heeft hij zijn trouw aan de liefde van de Altijd Nabije met de dood moeten bekopen. Dat hij wil tot compassie en gerechtigheid leefde en leerde als andere joodse leraren voor hem en na hem blijkt uit de gelijkenis van de Barmhartige Samaritaan. In een gesprek met een Farizeese leraar zoals de evangelist Lucas ons dat overlevert, laat hij deze leraar via de spiegel van een prikkelend verhaal ontdekken dat niet jij bepaalt wie jouw naaste is, maar dat iemand anders, een vreemdeling geraakt door jouw pijn of verdriet jou laat ervaren wat medemenselijkheid betekent en indirect zo Gods vrijmakende liefde laat ervaren De Levende werkelijk liefhebben met hart en ziel zo zegt Jezus in deze sprankelende gelijkenis komt tot expressie komt in het daadwerkelijk opkomen voor iemand in nood. Als je dan niet wegstapt, niet onverschillig bent, maar de stap zet om naderbij te komen en te helpen dan word je als naaste gezien en erkend.

Iedere gelijkenis is een verhaal speciaal gemaakt door een geoefende gelijkenisverteller om hoorders, toen en nu op het verkeerde been te zetten. De gelijkenis door Jezus verteld confronteerde deze Joodse leraar en bracht hem van zijn stuk omdat degene die nabij kwam een Samaritaan was. Deze gelijkenis is de meest populaire naast die van de verloren zoon ook buiten de kerken in de brede cultuur. Omdat iedere goede verstaander hier het hart van de Bijbelse boodschap voelt kloppen. Karel Eykman heeft dat op zijn manier vele keren gedaan. De gelijkenis heet bij hem de gelijkenis van de Barmhartige Palestijn. De streek waar de Samaritanen woonden is nu Palestijns gebied.

En als wij, hier in deze kerk vanmorgen deze gelijkenis horen komt ook de vraag van Jezus heel dicht bij. Samuel Wells de inspirerende pastor, theoloog van de grote *St Martin in the Fields* gemeenschap in hartje London heeft de kern van Tora en Evangelie heel goed gehoord en samen met mensen in en om zijn gemeente opnieuw vertaald voor zijn gemeente in het hart van London. Het verhaal van de bijbel is volgens Wells het verhaal van het hart en de rand *Heart Edge*. Het hart en het verhaal is Gods overvloedige ontferming over mens, wereld en schepping en de aandacht van deze God is altijd gericht op mensen aan de rand, die buiten de boot vallen en die schreeuwen om hulp, om nabijheid, om solidariteit. Als mensen in het centrum, die het relatief goed hebben zich laten raken door wat er in hun stad gebeurt met mensen aan de rand, die materieel, psychisch, cultureel en spiritueel niet tot voluit leven komen. En de grote ontdekking van Wells is dat kerkelijke gemeenschappen die een kwijnend bestaan leiden opnieuw tot bloei komen als zij het lef hebben om zich in te laten met mensen en groepen aan de rand en samen met hen tot nieuwe vormen van leven en samenleven komen. De grote ontdekking in *St Martin in the Fields* was en is dat de Geest van de Altijd Nabije, de geest van compassie werkzaam is op plekken waar een gelovig iemand het nooit zou verwachten. En die geestkracht van compassie wordt daar voelbaar en zichtbaar waar nieuwe vormen van kunst en cultuur een plek krijgen in de ruimtes van de kerkelijke gemeente, nieuwe vormen van strijd tegen onrecht en armoede worden besproken op die plek, nieuwe vormen van leven en samenleven ontstaan. En dan Gods liefdesmacht zomaar uit een onverwachte hoek komen, komen kerkmensen in contact met bevlogen mensen uit de brede sociale en culturele wereld van de stad. Zo is in London de gemeenschap van *St Martin in the Fields* opgestaan uit haar wat ingeslapen bestaan, en zijn zij meer en meer een zegen voor elkaar, voor samenleven en samen geloven als geloofsgemeenschap en vooral in haar missionaire sociale, culturele en commerciële activiteiten. Hier ligt de uitnodiging naar ons: durven wij te leven vanuit God ontferming in ons persoonlijk leven, het leven thuis in de gemeente en in de wijk, en durven wij stappen te zetten om tot zegen te zijn in onze wijk, in onze stad..

Daar mogen we om bidden, daar kunnen we over zingen en daar mogen we aandachtig over doorpraten straks na de koffie in de wat warmere ruimtes van dit gebouw.

Amen